

ISTOTA ETYKI RADCY PRAWNEGO¹

Jakub Zabłocki, jk.zablocki@gmail.com
Uniwersytet Wrocławski
Pl. Uniwersytecki 1, 50-137 Wrocław

STRESZCZENIE

Zawód radcy prawnego należy do profesji zaufania publicznego. Wiąże się z koniecznością posiadania wyuczonej wiedzy fachowej, doświadczenia, ale również wiedzy etycznej. Dziś bardzo wyraźnie zarysowuje się tendencja do kształtowania ogólnych wzorców postępowania, standardów zachowania i norm etycznych, które mają stanowić wyznacznik prawidłowego wykonywania zawodu.

Artykuł stanowi głos w dyskusji na temat roli i istoty etyki w współczesnym środowisku prawniczym.

Słowa kluczowe: radca prawny, Kodeks Etyki Radcy Prawnego, godność zawodu, etyka zawodowa

The essence of solicitors ethics

ABSTRACT

The solicitor is a profession of public trust. It is linked to the necessity of having learned expertise, experience, as well as ethical knowledge. Nowadays we can observe a very strong tendency to form general practices, standards of behavior and ethical standards, which are indicative of proper practice.

The article is a voice in the discussion on the role and the essence of ethics in today's legal environment.

Keywords: solicitor, Code of Ethics, the dignity of the profession, professional ethics

WPROWADZENIE

Każde społeczeństwo potrzebuje zarówno refleksji moralnej, wyznaczającej zakres powinności poszczególnym obywatelom, grupom zawodowym, jak i przestrzegania przez większość każdej z tych grup obowiązujących w niej norm moralnych, będących wykładnikiem określonego systemu wartości czytelnego zarówno dla członków danej grupy zawodowej, jak i dla szerszej publiczności².

Etyka i prawo pozostają, i niewątpliwie powinny pozostawać, w bardzo bliskich relacjach. Ich wspólną częścią są historycznie ukształtowane przewodnie ideały moralne (nazywane też prawem naturalnym³), które stanowią zarówno aksjologiczną podstawę prawa, jak i normatywny „wierzchołek” etyki. Reguły etyczne są jednym ze źródeł prawa, wpływają na jego treść, stosowanie i przestrzeganie⁴, a zatem fundamentem przestrzegania reguł społecznych powinna być infrastruktura etyczna i prawna, i to zarówno intelektualna (przekonania, założenia jawne i ukryte, badanie i edukacja na jej rzecz), jak i materialna (konkretne rozwiązania stosowane w życiu publicznym). Spoiwem stanowienia oraz przestrzegania standardów etycznych i regulacji prawnych jest autentyczność intencji i rzetelność zachowań. Wymaga to troski o zwiększenie poziomu zaufania i społecznej odpowiedzialności w życiu społecznym i publicznym⁵.

Zwykliśmy kojarzyć prawo z przewidywalnością, bezpieczeństwem, zaufaniem, wiarygodnością i spolegliwością. Uważa się, iż dobre prawo ma stanowić trwałe podstawy porządku „minimum społecznej moralności”⁶. Istotą postępowania wobec prawa winna być możliwość zakwestionowania w chwili, gdy w sposób jaskrawy godzi ono w kulturę mo-

1 Impulsem do podjęcia zagadnienia etyki zawodu radcy prawnego jest kilkuletnia współpraca z Zastępcą Rzecznika Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych we Wrocławiu radcą prawnym Moniką Klonowską. Autor wyraża wdzięczność Pani Mecenasa za wnikliwe uwagi i wskazówki, które stanowią nieocenione źródło wiedzy praktycznej.

2 M. Kulesza, M. Niziołek, *Etyka służby publicznej*, Warszawa 2010, s. 62.

3 Według Immanuela Kanta, profesora logiki i metafizyki w Uniwersytecie w Królewcu, „prawa wolności w odróżnieniu od praw natury nazywa się prawami (lub normami) moralnymi. Jeżeli dotyczą one jedynie samych działań zewnętrznych ich poprawności, nazywają się one normami jurydycznymi, jeżeli jednak wymagają, nadto, aby one same (czyli prawa) były powodami determinującymi do działania, wówczas są to normy etyczne, tak iż możemy powiedzieć: zgodność z pierwszymi prawami jest legalnością działania, a zgodność z drugimi jego moralnością”. I. Kant, *O stosunku władz ludzkiego umysłu do praw moralnych*, [w:] I. Kant, *Metafizyczne podstawy nauki prawa*, Kęty 2006, s. 26.

4 H. Izbeński, P. Skuczyński (red.), *Etyka zawodów prawniczych. Etyka prawnicza*, Warszawa 2006, s. 42.

5 W. Gasparski, *Słowo wstępne*, [w:] W. Gasparski, J. Jabłońska-Bonca, *Biznes. Prawo. Etyka*, Warszawa 2009, s. 7.

6 G. Skąpska, *Prawo a dynamika społecznych przemian*, Kraków 1992, s. 33.

ralną. Dzisiejsze trudności w funkcjonowaniu prawa wiązać należy z zanikiem refleksyjnego mechanizmu, który pozwala interpretować i oceniać swoją obecność i działania w społecznym kontekście⁷. Prawo oczywiście nie sięga tego obszaru, której macierzystą sferą jest wnętrze jednostki, jawiące się jako całkowicie bezradne. W tym zakresie bowiem winno działać niesankcjonowane przez legislację poczucie przyzwoitości⁸.

ETYKA RADCY PRAWNEGO

W działalności prawniczej mamy do czynienia z dylematami zarówno poznawczymi, jak i moralnymi, a których rozstrzygnięcie może rodzić wątpliwości. Skala pojawiających się problemów natury moralnej wydaje się rosnąć, a zjawisko to wiązać należy ze zmianą roli prawa w sferze publicznej⁹. Jurydyzacja życia społecznego ilustruje proces zajmowania przez prawo miejsca, które wcześniej było zarezerwowane dla innych systemów normatywnych, jak moralność czy obyczaj¹⁰. Słusznie podnoszą H. Duszka-Jakimko i E. Nizio, że stosowanie prawa to aktywizacja nie tylko wyuczonej wiedzy fachowej, ale też „wiedzy etycznej”, do której zaliczamy również etykę prawniczą. Od przedstawicieli zawodów decydujących o dobrach powszechnie uznanych za najwyższe (życie, zdrowie, wolność, wiedza) wymaga się ustalenia szczególnie wysokich standardów zachowania, a przede wszystkim skutecznego ich egzekwowania¹¹.

Aksjologia zawodowa to wiedza o wartościach zawodowych¹². Jest obok deontologii zawodowej¹³ elementem etyki zawodów prawniczych i w analizach należy uwzględnić oba te obszary. Termin „etyka zawodowa” bywa używany w szerokim znaczeniu jako oznaczenie zarówno norm określających, w jaki sposób przedstawiciele zawodu powinni się zachowywać, jak i przekonań moralnych (...), a także ich ocen etycznych¹⁴. Istnieje również węższe znaczenie sprowadzające etykę zawodową wyłącznie do zespołu norm wskazujących, jak z moralnego punktu widzenia powinni zachowywać się przedstawiciele określonego zawodu¹⁵. Każda profesja wiąże się z koniecznością podejmowania decyzji aksjologicznie związanych¹⁶. Etyka zawodowa zawsze jest etyką jakiegoś konkretnego zawodu. Niewątpliwie kryterium wyróżniania etyki zawodowej stanowi kategoria zawodu.

Wśród profesji prawniczych, które w myśl art. 17 ust. 1 Konstytucji RP¹⁷ zalicza się do zawodów zaufania publicznego, R. Tokarczyk¹⁸ proponuje następującą enumerację: etykę sędziego¹⁹, etykę prokuratora²⁰, etykę adwokata²¹, etykę radcy prawnego²², etykę doradców prawnych²³, etykę notariusza²⁴, etykę komornika²⁵, etykę kata²⁶, etykę

7 Zob. A. Falkowska, *Zasady etyki w zawodzie radcy prawnego*, „Ekonomia i Prawo” 2010, nr VI.

8 T. Sławek, *Powrót Sokratesa. Czy potrzebna nam etyka zawodowa?*, „Radca Prawny” 2003, nr 6, s. 22-25.

9 Zob. Instytut Etyki Prawniczej, *Raport Sądownictwo i zawody prawnicze w debacie publicznej*, Warszawa 2011.

10 M. Zirk-Sadowski, *Uczestniczenie prawników w kulturze*, „Państwo i Prawo” 2002, nr 9, [cyt. za:] H. Izdebski, P. Skuczyński, dz. cyt., s. 14-15.

11 H. Duszka-Jakimko, E. Nizio, *Etyka prawnicza jako szczególny wyraz etyki szczególnej*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2006, nr LXXIV, s. 49-50.

12 P. Skuczyński, S. Sykuna (red.), *Leksykon etyki prawniczej*, Warszawa 2013, s. 1.

13 Przez termin deontologia zawodowa rozumieć będziemy obowiązki zawodowe w poszczególnych zawodach oraz metody ich porządkowania. Zob. P. Skuczyński, *Deontologia zawodowa*, [w:] P. Skuczyński, S. Sykuna (red.), *Leksykon etyki prawniczej*, Warszawa 2013, s. 61-62.

14 R. Sobański, *Uwagi o etyce zawodów prawniczych*, „Radca Prawny” 2003, nr 4, s. 27.

15 Zob. I. Bogucka, T. Pietrzykowski, *Etyka w administracji publicznej*, Warszawa 2010, s. 93.

16 J. Łoś, *Swoistość etyki zawodowej urzędnika*, [w:] D. Bąk (red.), *Etos Urzędnika*, Warszawa 2007, s. 73-74.

17 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 2.04.1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

18 R. Tokarczyk, *Etyka prawnicza*, Warszawa 2011, s. 5-8.

19 Zob. H. Arendt, *Odpowiedzialność i władza sądownia*, Warszawa 2003; C. Gray, *An Ethical Guide for Judges and Their Families*, „American Judicature Society” 2002; C. Gray, *Ethical Standards for Judges*, „American Judicature Society” 1999; T. Romer, M. Najda, *Etyka dla sędziów. Rozważania*, Warszawa 2007; J. Ziajda (red.), *Etyka sędziowska w okresie transformacji ustrojowej*, Łódź 1995.

20 Zob. J. W. Hall, *Professional Responsibility of the Criminal Lawyer*, New York 1996; P. Leighton, J. Reiman, *Criminal Justice Ethics*, New York 2000; J. E. Norton, *Ethics and Attorney General*, „Judicature” 1991; R. Thornburgh, *Ethics and Attorney General: The Attorney General Responds*, „Judicature” 1991.

21 Zob. J. Basseches, I. Korkis, *Ustrój adwokatury oraz zasady etyki adwokackiej*, Warszawa 1938; Z. Klatka, *Wykonywanie zawodu radcy prawnego i adwokata*, Warszawa 2004; Z. Krzemiński, *Kodeks etyki adwokackiej. Teksty prawne, Orzecznictwo SN, Orzecznictwo DS. Komentarz*, Warszawa 1994; Z. Krzemiński, *Etyka adwokacka. Teksty, orzecznictwo, komentarz*, Kraków 2003; W. Żywicki, *Etyka adwokacka*, Warszawa 1970.

22 Zob. A. I. Applbaum, *Ethics for Adversaries: The Morality of Roles in Public and Professional Life*, New Jersey 2000; L. L. Hill, *Lawyer Advertising*, Westport 1999; Z. Klatka, *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, Warszawa 1999.

23 Zob. Z. Godecki, *Etyka zawodowa w doradztwie podatkowym*, Poznań 1998; J. Jabłońska-Bonca, *Prawnik a sztuka negocjacji i retoryki*, Warszawa 2003; R. Zachorski, *Metoda pracy biegłego sądowego*, Warszawa 2010.

24 Zob. C. R. U. Basorade, *Etica Notarial*, Browse 2006; P. Langowski, *Notariat*, Sopot 1998; W. Boć, *Notariat w społeczeństwie obywatelskim*, [w:] J. Blicharz, J. Boć (red.), *Prawna działalność instytucji społeczeństwa obywatelskiego*, Wrocław 2009; W. Boć, *Status prawny notariusza*, Wrocław 2010.

25 Zob. K. Lubiński, *Stanowisko i podstawy odpowiedzialności komornika sądowego w prawie polskim*, Sopot 1996; Z. Knypl, *Ustawa o komornikach sądowych*, Sopot 2002.

26 Zob. P. Bartula, *Kara śmierci – powracający dylemat*, Kraków 1998; M. Ciosek, *Psychologia sądowa i penitencjarna*, Warszawa 2001; J. B. R. Gaie, *The Ethics of Medical Involvement in Capital Punishment*, „Kluwer Academic Publisher” 2004; M. Szerer, *Karanie a humanizm*, Warszawa 1964; J. A. Świdziński, *W obronie życia ludzkiego*, Petrus 2009.

urzędniczą²⁷, etykę naukowca²⁸, etykę badacza²⁹, etykę nauczycielską³⁰, etykę studenta prawa³¹, etykę profesora prawa³², etykę polityka³³, etykę parlamentarzysty³⁴, etykę lobbyisty³⁵, etykę policjanta³⁶, etykę żołnierza³⁷, etykę ombudsmana³⁸, etykę duchownego³⁹.

Powyższe wyliczenie dowodzi jak obszerny jest katalog prawniczych zawodów zaufania publicznego. Co więcej, nie da się dokonać ich pełnej analizy bez uwzględnienia aspektów etycznych tej profesji. Zgodzić należy się z K. Grabowskim, który twierdzi, że zawody zaufania publicznego narzucają na siebie dodatkowe ograniczenia wolności, ograniczenia praw człowieka. To są zasady etyki zawodowej. I to właśnie jest istota tych zawodów⁴⁰.

Spośród wszystkich zawodów prawniczych to właśnie przypadek radców prawnych najlepiej ilustruje, jak ciągłe zmiany ról zawodowych prawników pociągają za sobą przemiany etyki zawodowej, która wciąż napotyka liczne rozbieżności interpretacyjne. Tak bowiem w ciągu 12 lat przyjęto trzy Kodeksy Etyki Radcy Prawnego (w roku 1995, 1999 oraz 2007) i następnie kilkakrotnie modyfikowane. Było to wynikiem dynamicznych zmian roli wyznaczonej radcom prawnym przez sytuację gospodarczą i społeczną, a przede wszystkim przez prawo.

Obowiązki etyczno-zawodowe radców prawnych są wyrażone w ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych⁴¹ oraz w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego z 2010 r.⁴²

Zawód radcy prawnego to profesja, która polega na świadczeniu pomocy prawnej, a w szczególności na udzielaniu porad prawnych, sporządzaniu opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych oraz występowaniu przed sądami i urzędami w charakterze pełnomocnika lub obrońcy. Pomocą prawną jest w szczególności udzielanie porad i konsultacji prawnych, opinii prawnych zastępstwo prawne i procesowe⁴³. Czynności te wiążą się z określonymi wymo-

27 Zob. D. Bąk (red.), *Etos urzędnika*, Warszawa 2007; B. Bitner, J. Stepień, *Wprowadzenie do etyki zawodowej*, Poznań 2000; J. S. Bowman, *Ethical Frontiers in Public Management*, San Francisco 1991; A. Ferens, J. Macek (red.), *Administracja i polityka. Wprowadzenie*, Wrocław 1999; H. F. Gortney, *Ethics for Public Managers*, New York 1991; S. Kowalewski, *Etyka zawodowa w administracji*, Warszawa 1984; E. Ura, *Pozycja prawna pracowników terenowej administracji rządowej i samorządowej*, Lublin 1995.

28 Zob. M. Bajer i in., *Etyka w nauce*, Warszawa 2003.

29 Zob. R. G. Burges (red.), *The Ethics of Educational Research*, London 1989.

30 Zob. W. Sawczuk, *Etos pedagogów/nauczycieli akademickich. Między akademickim sacrum a rynkowym profanum*, Toruń 2009; K. Kaszyński, L. Żuk-Lapińska (red.), *Etyka zawodu nauczyciela. Nauczanie etyki*, Zielona Góra 1995.

31 Zob. Fundacja Uniwersyteckich Poradni Prawnych, *Studencka poradnia prawna. Idee – organizacja – metodologia*, Warszawa 2005; Ponadto jako praktykę godną naśladowania wskazać należy przedsięwzięcie pod nazwą „Etyka studencka” stanowiące wciąż *novum* w środowisku akademickim. Studenci członkowie Koła Naukowego IUS ADMINISTRATIVUM NOVUM działającego przy Instytucie Nauk Administracyjnych na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego podjęli się w 2010 r. z sukcesem stworzenia publikacji pt.: *Kodeks Etyki Studentów Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego z komentarzem*, napisanej pod kierunkiem A. Szadok-Bratuń. Warto w tym miejscu przytoczyć jakże wymowne słowa redaktora tej pozycji: „Czar bycia studentem, jeśli przyjrzeć się mu z bliska, wcale nie wydaje się taki czarowny. Jego czasoprzestrzeń i związany z nią sposób myślenia i odczuwania etycznego rozpocierają się między biegunami epoki digitalnej – z jednej, a oświecenia – z drugiej. Między sposobem bycia w cyberprzestrzeni Facebooka, Hotmaila czy Twittera, czyli etyką »nanibizmu« (zjawisko opisane w powieści Dominiki Ożarowskiej *Nie uderzy żaden piorun*), a sposobem bycia w realprzestrzeni akademickiej aksjologii Uniwersytetu Wrocławskiego, czyli etyką »autentyzmu«. Pokolenie młodych znajduje się w sytuacji poszukiwania wyjścia z dwóch skrajności – skrajności ery Web 2.0 i dziedzictwa sokrateskiego *ethosu*. Pierwsza skrajność fascynuje magią technologicznych (auto)kreacji, niosąc ze sobą egzystencjalne zagrożenia »wydziedziczonej tożsamości«, piętna cyfrowej biografii, utrwalonego wizerunku online zapisanego w banku permanentnej cyberpamięci. Druga – domaga się przewartościowania klasycznego kanonu akademickich uniwersaliów, niedostosowanego formą ekspresji do myślenia *à la Google*. Myślenia asocjacyjnego, które nieśmiało konkuruje z uniwersyteckim dialogiem, opierającym się na rozumowaniu implikacyjnym. (...) Autorzy – studenci – z młodzieńczym wdziękiem dali opór surowym ocenom socjologów, wieszających moralno intelektualną degrengoladę ludzi pokolenia transformacji ustrojowej. Pokazali siebie w aksjologicznej ramie tradycji, jako wspólnotę miejsca i czasu – Cives Universitatis Wratislaviensis”. A. Szadok-Bratuń (red.), *Kodeks Etyki Studentów Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego z komentarzem*, Wrocław 2010, s. 6-13.

32 Zob. C. Whitbeck, *Ethics in the Works: Understanding Ethical Problems in Engineering Practise and Research*, New York 1997; W. W. May (red.), *Ethics and Higher Education*, New York 1990.

33 Zob. A. Badiou, *Etyka. Przewodnik Krytyki Politycznej*, Warszawa 2009; A. MacIntyre, *Etyka i polityka*, Warszawa 2009.

34 Zob. Kancelaria Sejmu, *Etyka parlamentarna*, Warszawa 2000.

35 Zob. P. Kuczma, *Lobbying w Polsce*, Toruń 2010.

36 Zob. S. Miller, J. Blackler, A. Alexandra, *Police Ethics*, „Australian Publishing” 2006; M. Goetel, *Podręcznik policjanta*, Szczytno 1996; D. Donsen, *Police Ethics*, Springfield 1973.

37 Zob. M. Lubiszewski, R. Fordoński, T. Jasudowicz (red.), *Wybrane problemy międzynarodowego prawa humanitarnego*, Olsztyn 2004; J. Wolfendale, *Torture and the Military Profession*, New York 2007.

38 Zob. J. Świątkiewicz, *Rzecznik Praw Obywatelskich w polskim systemie prawnym*, Warszawa 2001; A. Zoll, *Rzecznik Praw Obywatelskich*, Zamość 2005.

39 Zob. J. Krukowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa 2005.

40 *Głos K. Grabowskiego Prezesa Związku Maklerów i Doradców*, [cyt. za:] H. Izdebski, P. Skuczyński, dz. cyt., s. 55-56.

41 Ustawa z dnia 6.06.1982 r. o radcach prawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r., poz. 637 z późn. zm.).

42 Załącznik do uchwały nr 8/VIII/2010 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dn. 28.12.2010 r.

43 Zob. Art. 6 ust. 1, ustawa o radcach prawnych, dz. cyt.

gami prawnymi i etycznymi. Obowiązujący obecnie Kodeks zawiera katalog precyzyjnie sformułowanych norm etycznych, zakazów i obowiązków⁴⁴. Zasady etyki wyznaczają reguły zachowania radców prawnych na kilku podstawowych płaszczyznach: w sferze kontaktów z klientami, wobec sądów i innych organów, w stosunku do innych radców prawnych i samorządu radcowskiego oraz w zakresie obowiązków wobec społeczeństwa⁴⁵.

Istotą tworzenia etyki zawodowej⁴⁶, w tym etyki radcy prawnego, jest potrzeba działania nie tylko zgodnego z literą ustawodawstwa stanowionego przez szeroko pojęte państwo, lecz także działanie zgodnie z zasadami moralnymi, w tym regułami rzetelnego, uczciwego, a zatem profesjonalnego działania. Etyka w zakresie deontologii ma charakter wiedzy o powinnościach, jakie należy spełniać, występując w rozmaitych rolach społecznych. To nauka o właściwym, słusznym postępowaniu⁴⁷.

Obowiązkiem radcy prawnego jest służba interesom sprawiedliwości przejawiająca się w sumiennym wykonywaniu zawodu, ale także przestrzeganiu zasad moralnych i etycznych. Radca prawny obowiązany jest dbać o godność zawodu przy wykonywaniu czynności zawodowych, ale także w działalności publicznej i w życiu prywatnym⁴⁸. R. Tokarczyk, badacz dziedziny etyki prawniczej, podkreśla, że rozumienie istoty tego zagadnienia wymaga ukazania jej przedmiotu w trzech grupach: jako odrębnej dyscypliny naukowej, jako zespołu norm regulujących etyki zawodowe prawników, jako odrębny przedmiot akademickiej edukacji prawniczej⁴⁹.

T. Pietrzykowski wyjaśnia, że o materialnej moralności i niemoralności zachowania prawnika przesądza ostatecznie to, czy w konkretnych okolicznościach jego postępowanie w wystarczającym stopniu zorientowane jest na realizację wartości zawodowych czy też zostaną one zignorowane⁵⁰. Etyka zawodowa to wynik społecznie przyjętych i aprobowanych wskazań co do wykonywania danego zawodu. M. Kulesza i M. Niziołek trafnie punktuja argumenty przemawiające za promowaniem etyki zawodowej (również etyki prawniczej, etyki radcy prawnego):

- etyka zawodowa uszczegóławia ogólne treści norm etycznych, dostosowując je do bardziej konkretnych, specyficznych sytuacji,
- pomaga w rozwiązywaniu konfliktów, typowych dla danego zawodu, często niespotykanych gdzie indziej,
- określa wzorzec osobowy pożądany dla danego zawodu, formułuje koncepcję dobra, do którego realizacji określona praca zawodowa powinna zmierzać,
- funkcjonujący w ramach konkretnej profesji zbiór norm postępowania przez sam fakt istnienia i ich respektowania zwiększa szacunek dla danego zawodu, współtworząc etos zawodowy i tradycję,
- ułatwia wykonywanie określonego zawodu, wpływa na jego prestiż pomaga w rozwiązywaniu konfliktów,
- daje pewien rodzaj zabezpieczenia moralnego, zwłaszcza w sytuacjach nowych pozwala na szybsze podejmowanie decyzji⁵¹.

Profesjonalizacja etyki radcy prawnego przejawia się przede w postępującej specjalizacji i komercjalizacji zawodów prawniczych. Pojawia się wiele nowych ról zawodowych prawników, którym towarzyszą nowe formy kształcenia i organizacji. Dodatkowo dynamicznemu rozwojowi gospodarki rynkowej towarzyszą nowe formy profesjonalizmu, które jako problem praktyczny stawiają relacje między jego standardami a tradycyjną etyką zawodową. Na rynku usług prawniczych pojawia się wiele nowych osób, często są to tzw. quasi – prawnicy, którzy nie są zobowiązani do przestrzegania norm etycznych. Rywalizacja o usługi, o klienta, jest coraz bardziej wyraźna, dlatego oczywistym punktem zwrotnym do postawienia wyraźnej linii oddzielającej radców prawnych od osób i podmiotów nieprofesjonalnych jest stałe i ustawiczne promowanie etosu zawodowego tej profesji. Z jednej strony, co trzeba wyraźnie podkreślić, odwoływanie się do obowiązków zawodowych, ról zawodowych czy katalogu cnót nie jest w stanie rozwiązywać codziennych dylematów i sporów, z drugiej natomiast odrzucenie tych tradycyjnych pojęć etyki prawniczej mogłoby tylko pogłębić niejasność sytuacji. Teoria etyki prawniczej odwołująca się do wszystkich tych pojęć i będących ich źródłem tradycji może mieć

44 Zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku I Wydział Cywilny z dn. 20.10.2014 r. w sprawie o sygn. akt I C 343/14 „Kodeks Etyki Radcy Prawnego zawiera (...) obowiązki o charakterze moralno – etycznym wskazujące katalog czynności składających się na istotę zawodu radcy prawnego”.

45 Zob. H. Duszka-Jakimko, *Etyczne standardy działań mediatora w postępowaniu pozasądowym*, „Pro Publico Bono” 2006, nr 2, s. 61-70.

46 Zob. R. Sarkowicz, *Amerykańska etyka prawnicza*, Zakamycze 2004.

47 Zob. P. Sarnecki, *Radca prawny jako zawód zaufania publicznego*, „Radca Prawny” 2002, nr 4-5; A. Szubielski, *Etyka radcy*, „Państwo i Prawo” 1996, nr 5.

48 Zob. art. 6 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, dz. cyt.

49 R. Tokarczyk, *Etyka...*, dz. cyt., s. 25-26.

50 T. Pietrzykowski, *Podstawowe wartości zawodów prawniczych*, „Radca Prawny” 2011, nr 115-116, s. 3D-6D.

51 Zob. M. Kulesza, M. Niziołek, *Etyka służby publicznej*, Warszawa 2010, s. 61-62.

doniosłość praktyczną, o ile tylko – w sposób bezpośredni lub dzięki prowadzeniu dalszych badań – będzie pomocna w budowaniu nowych normatywnych modeli etyki prawniczej uwzględniających tradycje z jednej i wyzwania nowoczesności z drugiej strony⁵².

PODSUMOWANIE

W *Etyce nikomachejskiej* czytamy, że „prawym jest ten, kto takie czyny postanawia i takich zwykł dokonywać i kto nie obstaje uparcie przy swoim prawie na niekorzyść drugiego, lecz pozwala się ukrócić, nawet wtedy, gdy ma prawo po swojej stronie; trwała dyspozycja do takiego postępowania jest prawością; jest ona pewnym rodzajem sprawiedliwości, a nie różną od niej cechą charakteru⁵³”. Etyka prawnicza, etyka radcy prawnego jest złożonym tworem, stanowiącym trwałe fundament, bez którego wykonywanie tej profesji byłoby dalece wątpliwe. Żadna etyka zawodowa, nawet najlepiej sformułowana, najlepiej przemyślana, nie może zwolnić od samodzielnego myślenia, oceniania, wybierania najlepszej moralnie drogi. Każda etyka zawodowa stoi bowiem na straży pozaosobistego dobra wykonawcy danego zawodu. Tylko osoba rozumiejąca znaczenie tego narzędzia w życiu każdego społeczeństwa jest zdolna do wykonania reguł nakazu moralnego, które istnieją jedynie w sytuacji współzależności kultury osobistej, moralnej i kultury prawnej.

BIBLIOGRAFIA:

Teksty źródłowe/akty prawne:

- [1] Kodeks Etyki Radcy Prawnego, Załącznik do uchwały nr 8/VIII/2010 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dn. 28.12.2010 r.
- [2] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 2.04.1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- [3] Instytut Etyki Prawniczej, *Raport Sądownictwo i zawody prawnicze w debacie publicznej*, Warszawa 2011.
- [4] Ustawa z dn. 6.06.1982 r. o radcach prawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r., poz. 637 z późn. zm.)
- [5] Wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku I Wydział Cywilny z dn. 20.10.2014 r. o sygn. akt I C 343/14

Książki/czasopisma:

- [6] Arendt H., *Odpowiedzialność i władza sądenia*, Warszawa 2003
- [7] Arystoteles, *Etyka nikomachejska*, Warszawa 1982
- [8] Bogucka I., Pietrzykowski T., *Etyka w administracji publicznej*, Warszawa 2010
- [9] Duszka-Jakimko H., *Etyczne standardy działań mediatora w postępowaniu pozasądowym*, „Pro Publico Bono” 2006, nr 2
- [10] Duszka-Jakimko H., Nizio E., *Etyka prawnicza jako szczególny wyraz etyki szczególnej*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2006, nr LXXIV
- [11] Falkowska A., *Zasady etyki w zawodzie radcy prawnego*, „Ekonomia i Prawo” 2010, nr VI
- [12] Gasparski W., *Słowo wstępne*, [w:] Gasparski W., Jabłońska-Bonca J., *Biznes. Prawo. Etyka*, Warszawa 2009
- [13] Gray C., *An Ethical Guide for Judges and Their Families*, „American Judicature Society” 2002
- [14] Gray C., *Ethical Standards for Judges*, „American Judicature Society” 1999
- [15] Hall J. W., *Professional Responsibility of the Criminal Lawyer*, New York 1996.
- [16] Izbebski H., Skuczyński P. (red.), *Etyka zawodów prawniczych. Etyka prawnicza*, Warszawa 2006
- [17] Kant I., *Metafizyczne podstawy nauki prawa*, Kęty 2006
- [18] Klatka Z., *Ustawa o radcach prawnych. Komentarz*, Warszawa 1999
- [19] Kulesza M., Niziołek M., *Etyka służby publicznej*, Warszawa 2010
- [20] Leighton P., Reiman J., *Criminal Justice Ethics*, New York 2000
- [21] Łoś J., *Swoistość etyki zawodowej urzędnika*, [w:] Bąk D. (red.), *Etos Urzędnika*, Warszawa 2007
- [22] Norton J.E., *Ethics and Attorney General*, „Judicature” 1991
- [23] Pietrzykowski T., *Podstawowe wartości zawodów prawniczych*, „Radca Prawny” 2011, nr 115-116
- [24] Romer T., Najda M., *Etyka dla sędziów. Rozważania*, Warszawa 2007
- [25] Sarkowicz R., *Amerykańska etyka prawnicza*, Zakamycze 2004
- [26] Samecki P., *Radca prawny jako zawód zaufania publicznego*, „Radca Prawny” 2002, nr 4-5
- [27] Skąpska G., *Prawo a dynamika społecznych przemian*, Kraków 1992
- [28] Skuczyński P., Sykuna S. (red.), *Leksykon etyki prawniczej*, Warszawa 2013
- [29] Sławek T., *Powrót Sokratesa. Czy potrzebna nam etyka zawodowa?*, „Radca Prawny” 2003, nr 6
- [30] Sobański R., *Uwagi o etyce zawodów prawniczych*, „Radca Prawny” 2003, nr 4
- [31] Szubielski A., *Etyka radcy*, „Państwo i Prawo” 1996, nr 5
- [32] Thornburgh R., *Ethics and Attorney General: The Attorney General Responds*, Judicature 1991
- [33] Tokarczyk R., *Etyka prawnicza*, Warszawa 2011
- [34] Ziajda J. (red.), *Etyka sędziowska w okresie transformacji ustrojowej*, Łódź 1995

52 P. Skuczyński, dz. cyt., s. 97-99.

53 Arystoteles, *Etyka nikomachejska*, Warszawa 1982, s. 200-203.